СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА“.

Рôкъ V. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 22-го Липня 1897. | Число 30.

Календарь.

Липень.		
22	Ч.	Антонія печерск.
23	П.	Ольги кн., Евфиміи
24	С.	Михаила преп., Прокла
25	Н.	С. ПО СОШ. Гавріила
26	Н.	Акилы, Юста
27	В.	Володиміра кн. руск.
28	С.	Атиногена муч.

Змѣстъ.

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза“ най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. George Chylak
OLYPHANT, PA.

И увѣдомити секретара пôдъ адресою.

Rev. John Ardan
225 Warren st.
JERSEY CITY, N. J.

Чому мы выступаемо противъ Россіи?

Каждый, що кромѣ „Свободы“ читае и другй тутешнй рускими буквами друкованй газеты, мусивъ неразъ зауважати якъ они кидають ся на „Свободу“ и „Союзъ“. „Американскому Р. Вѣстникови“ не подобаесь, що „Свобода“ не пише тымъ чударнымъ що и вôнъ языкомъ, котрымъ нѣхто не говорить нѣгде на свѣтѣ, анѣ его не розумѣе, та що „Союзъ“ принимае и православныхъ людей за членôвъ. Зъ того „Амер. Р. Вѣстникъ“ выводить, що „Свобода“ „пільска“, „рушіньска“, „фонетична“ и т. п., а „Союзъ“ така орґанѣзація, котра нѣчого не варта, бо не „прилѣпляется“ до своеи вѣры. Православнымъ провôднивамъ также не въ смакъ „Союзъ“ анѣ „Свобода“. Имъ не на руку, що „Союзъ“ принимае православныхъ, бо черезъ тое они тратять надъ ними контролю, а „Свободу“ называють „польскою“, „калакутскою“ и т. п., та гнѣвають ся на неѣ за тое, що она говорить людямъ правду, о всѣмъ, не пытаючи на тое чи се кому подобаесь або нѣ. — Розумѣе ся, що на такй всѣ выгадки и напады такъ зъ одпои стороны якъ и другои — намъ годѣ все вôдповѣдати, бо инакше треба бы хиба о нѣчôмъ другимъ не писати, а лишь провадити вѣчну вôйну — длятого мы пускаемо часто мимо ушей такй рѣчи, въ тôй мысли, що народъ самъ зрозумѣе скорше чи пôзнѣйше по чіимъ боцѣ правда. Мимо того однакъ не можемо вôдъ часу до часу не сказати вôтверто и смѣло чого мы хочемо и куды идемо. Такъ само и нынѣ постановили мы обяснити нашимъ людямъ по трохи: чому то мы выступаемо неразъ противъ Россіи та показуемо на еи лихй порядки, тымъ бôльше, що за тое передовсѣмъ сыплють ся на насъ зô стороны противникôвъ рôжнй нечемнй прозвища.

Не тôлько въ Америцѣ, але и въ старôмъ краю знаходять ся газеты и люде, котрй товчуть въ голову нашимъ людямъ, що нема лѣпшого краю на свѣтѣ вôдъ Россіи, та що царь „рускій“ (?) се найлѣпшій и одинокій чоловѣкъ, котрый годенъ спасти нашъ народъ вôдъ панованя польскихъ панôвъ, жидôвъ, мадярôвъ та всякои другои нужды. Наслухавши ся такого, а не читавши нѣчого другого — де-хто думае, що оно справдѣ такъ есть и давъ бы собѣ голову за тое втяти. Тымчасомъ рѣчь мае ся троха инакше. Бо щожь есть Россія? Россія есть не край рускій, але держава зложена зъ многихъ народôвъ, такъ пр. якъ Австрія, Америка, або другй — межи котрыми однакъ найбôльше есть великоруского народу. Якъ кожда инша держава, такъ само и Россія хочь и стоить на бѣдномъ народѣ, бо той платить найбôльше податку въ грошахъ и людяхъ — не дбае однакъ дуже про него, бо вôнъ слабый и непросвѣченый, а всюды на свѣтѣ теперь такъ есть, що бѣдного и слабого дусять, а богачôвъ гласкають, бо они мають силу и ихъ боять ся. Такъ само отже дѣесь и въ Россіи. Доказомъ на тое есть те, що на россійскихъ страйкерôвъ посылали такъ само войско якъ се роблять где инде, або робили пôдчасъ выборôвъ у насъ въ Галичинѣ. Жовнѣры тй стрѣляли и били невинныхъ людей, якъ и у насъ робили и достали за се царску похвалу, подôбно якъ у насъ двомъ жовнѣрамъ робили велику параду за те, що они закололи, чи застрѣлили двохъ выборцѣвъ. И тутъ и тамъ дѣялась народови кривда. И тутъ и тамъ помагали лишь богачамъ, а мордували бѣдныхъ за те, що упоминали ся о свои права. Цѣла рôжниця була лишь въ тôмъ, що въ Галичинѣ войско стояло въ оборонѣ польскихъ панôвъ, жидôвъ и т. и., а въ Россіи въ оборонѣ богатыхъ фабрикантôвъ, москалѣвъ, Нѣмцѣвъ та може ще якихъ и другихъ. Що-жь отже тамъ доброго? Що люде православнй, та урядники и царь самъ? Намъ здае ся, що и въ тôмъ доброго нѣчого нема, бо если чужій кривдить чоловѣка, тогды скорше можна ему дарувати, але если свôй, близкій, тогдѣ така кривда болить лишь ще гôрше. Не дармо каже наша приповѣдка, що гôрше болить якъ свôй песъ вкусить, якъ коли вкусить чужій. А свôй песъ той таки добре кусае, свободы не дае нѣякои, а хто бы ся важивъ сказати що противъ того, то гôрко ему буде. А царь „рускій“? По перше вôнъ не рускій, анѣ великорускій навѣть, бо не походить зъ „русского“ роду, а россійскій, що рядить цѣлою Россіею. Такъ якъ всѣ царѣ, королѣ та другй пануючй дбае вôнъ передовсѣмъ о себе, та тримае зъ богачами. Зъ народомъ вôнъ не тримае, бо тогды мусѣвъ бы вкоротити силу своимъ приятелямъ богачамъ, та надати народови бôльше волѣ — а сего вôнъ не хоче. Знае вôнъ, що якъ бы народъ мавъ бôльше волѣ, то зажадавъ бы, щобы тй грошики, що идуть теперь на войско пішли на школы — а мудрого не такъ легко за нôсъ водити якъ непросвѣченого-слѣпого. Знае вôнъ также, що тогдѣ народъ зажадавъ бы троха иншихъ справедливыхъ порядкôвъ. Про кривды народнй вôнъ мало що знае, а хочь бы и знавъ то не робить собѣ нѣчого зъ того, бо ситый голодного не розумѣе. — Ось пр. за небôщика ще Александра III. хотѣли нашй люде ити на Кавказъ до Россіи, где земля була тогды вôльна, щобъ тамъ господарити. Але що-жь? Паны польскй настрашили ся, що втратять таного робôтника якъ люде тамъ заберуть ся и дали знати до Вѣдня — зъ Вѣдня знова написали до Россіи и наконецъ такъ прійшло, що людей, що хотѣли ити до Россіи не тôлько завертали урядники россійскй, але ще вôдставляли шупасомъ до границѣ, звôдки брали ихъ до арештôвъ, щобы тамъ гнили цѣлыми мѣсяцями... Богато зъ тыхъ людей пôйшло потôмъ до Бразиліи, где богато ихъ вже спольщилось помѣжь Поляками, а иншихъ дере зô шкоры одинокій тамъ рускій священникъ, про котрого вже писано въ „Свободѣ“. О сколько помыляють ся нашй люде, кладучи свою надѣю на царя „русского“ можна видѣти ще зъ того, що царь Николай II. ѣдучи остатного разу черезъ Вѣдень давъ ордеръ ґрафови К. Баденьму — тому кровопійци, на котрого совѣсти тяжать убійства девятьохъ рускихъ хлопôвъ пôдчасъ тогорôчныхъ выборôвъ. Або теперѣшна вôйна Греціи зъ Туркомъ, чи не повинна бы насъ розуму навчити, чого можемо сподѣватись вôдъ Россіи и еи царя? До недавна кричавъ де-хто, що царь освободивъ христіянъ зъ пôдъ ярма турецкого, хочь вôнъ, що правда, сидѣвъ собѣ спокойно, якъ въ Бога за дверми, а лишь бѣдный народъ проливавъ кровъ свою въ борбѣ зъ Турками — а теперь що видимо? Православна Греція била ся зъ Туркомъ, а православный царь не тôлько, що ѣй не помагавъ, але ще другимъ державамъ якъ Сербія, Болгарія, Чорногора и Румунія заказавъ Греціи помагати, та погласкавъ ихъ потôмъ по головцѣ за те, що тихо сидѣли.

Богато, страхъ богато далось бы ще писати о тôмъ, що годѣ намъ „опиханого“ вôдъ кого-небудь, а такъ само и вôдъ царя сподѣватись, але и того буде досить, щобы зрозумѣти, що нашимъ бѣднымъ людямъ нѣгде гаразду не сподѣватись, якъ довго будуть они слабй, непросвѣченй. — Въ Австріи гнетуть насъ, бо мы слабй и насъ не боять ся, въ Россіи вôдобрали намъ нашъ языкъ, та не позволяють рускихъ книжокъ друковати, черезъ що мы тамъ гôршй вôдъ Полякôвъ, Жидôвъ навѣть Татарôвъ и другихъ, бо на ихъ мовахъ книжки друкують, тôлько намъ „засѣй“.

Длятого нехай насъ не заслѣпляе надѣя на Россію и еи царя, але тримаймо ся купы, та берѣмъ ся до науки, бо тôлько тогды зможемо чи тутъ, чи где небудь инде лѣпшого гаразду дочекатись. — Кромѣ того, щобы насъ не зрозумѣвъ хто недобре, скажемо, що у насъ нема особливои ненависти до Россіи, длятого що она Россія, а выступаемо противъ неѣ лишь длятого, що еи царь и урядники роблять зле, бо кривдять людей, особливо-жь нашихъ, рôжными несправедливыми порядками. Нехай Россія буде справедлива, нехай дасть людямъ бôльше волѣ, хочь бы тôлько, що е тутъ въ Америцѣ, та позапроваджуе справедливй права, а мы перші поклонимось передъ нею.

ЩОБЪ НЕ ЗАБУТИ!

Если хто зъ людей мае яку важну рѣчь зробити а побоюе ся, щобъ не забувъ, для пригаданя собѣ записуе собѣ тое, а если не втне тои штуки то завязуе собѣ гузъ въ хусточцѣ або карбуе на палици або де-тамъ на одвѣрку. Мы маемо одну дуже важну справу пригадати нашимъ Американьскимъ Русинамъ, тому-жь просимо ихъ, щобъ тй, котрй вмѣють писати — записали собѣ а тй котрымъ не довело ся дôйти до тои мудрости, а котрымъ котрыйсь зъ письменныхъ нашй слова перечитае, найже-жь завяжуть собѣ гузокъ въ хустинѣ або закарбують де небудь и кôлько разôвъ переходити будуть коло такого знаку най собѣ пригадають на оси тотй нашй слова:

Мы писали вже не разъ про нашихъ Братôвъ зъ краю, про ихъ лиху долю, тай безъ потребы тое Вамъ пригадувати, Вы се самй гараздъ знаете. Мы писали дальше хто и що причиною того поганого положеня рускихъ хлопôвъ у краю и прійшли мы до того пересвѣдченя, що нашихъ людей въ краю лишь розрухати, провчити ихъ, показати имъ куды и якъ йти а мало-по-малу стануть стрясати зъ себе оковы наложенй на нихъ непрошеными опѣкунами. И мы въ кôнци рѣшили, що мы якъ ихъ рôднй браты, що мы имъ хочемо помагати у тôй борбѣ зъ ворогами, а помагати имъ будемо грошевыми запомогами, за котрй мають для нихъ выходити поучаючй книжки або оплачувати ся людей, котрй перти будуть нашъ народъ до свѣтла. И мы въ тôй цѣли заложили ту товариство, котре-бъ заняло ся збиранемъ центôвъ на ту цѣль. Мы вже писали про те, теперь намъ не лишае ся нѣчо иншого якъ лишь пригадати нашимъ Русинамъ ту въ Америцѣ, щобъ всюды збирали центы, а котрй хотять стати членами того товариства най зашлють 50 цнт. рôчнои вкладки до головного секретаря „Руско-Народного Союза“ Ив. Ардана въ Jersey City, N. J.

Памятайте-жь дорогй Братя на нашй слова! най собѣ кождый се запише и все мае на тямцѣ, най за нашй центы прокинуть ся рускй хлопы въ краю, най пробудить ся Русь-мати зъ довгого сну!

РОБÔТНИЧА СПРАВА.

Написавъ В. Зарѣчный.

I.

Коли вы знайдетесь въ великôмъ мѣстѣ, ударять васъ найбôльше великй будынки и огромна товпа улична. Старй и молодй проходять бѣля васъ, люде зъ рôжныхъ верстовъ и клясъ минають васъ. Та хоть они такъ дуже рôжнять ся мѣжь собою, одно у нихъ мусите запримѣтити спôльне, а то: обоятнôсть. Всѣ прохожй взглядомъ васъ чужй — взглядомъ васъ и взлядомъ себе самыхъ. А прецѣнь они всѣ зарôвно людьми и всѣ они повиннй бути братами собѣ. Длячого-жь не знають себе? Чому-жь суть для себе чужими и обоятными? Причиною въ тôмъ есть се, що они не хочуть себе знати, а тымъ бôльше розумѣти. Богачь не знае бѣдного, бѣдный богатого, богатый богатого, а бѣдный бѣдного, сытый голодного. Кождый настроеный ворожо взглядомъ когось другого, кождый мае у другôмъ якôмсь чоловѣцѣ свого неприятеля, на котрого острить свои зубы. И хоть мы, здае ся, жіемо въ супокою, хотяй вôйска нашй не борють ся зъ жаднымъ чужинцемъ, мы всѣ чуемо и видимо, що однако мѣжь нами борба ведеть ся завзята и безперестанна.

Нехай нѣхто не гадае, що она почалась педавно — нѣ! Навпаки. Борба ся помѣжь людьми тревае вôдъ часу, коли люде на земли появились. Тôлько неперше була дикша, неперебираюча въ [illegible] люде не мали освѣты нѣ моральности нашои, тому и брались лѣпше до себе. Въ початку исторіи людскости взаимне нищене людей черезъ людей самыхъ, було наскрôзь подôбне до того виду, якій завважуемо у звѣрятъ та ростинъ. Та часы змѣняли ся. Де провадилась зажерта борба о бытъ, зацвивъ прекрасный цвѣтъ любови. Христіяньство мае въ тôмъ черезъ свой окликъ: братерство мѣжь людьми, знамениту свою заслугу.

Зъ тои вôйны всѣхъ противъ всѣхъ выйшовъ поступъ мѣжь людьми. Богато, правда, народôвъ та разъ понищено, але инакше не могло бути. Прикра се конечнôсть, що люде мусять себе взаимно побивати, але такъ есть. Всѣ великй реформаторы, чи релігійнй, чи суспôльнй боролись и упадали въ борбѣ, або и побѣджували. Мы ихъ теперь славимо и честь вôддаемо, а мало и хто помыслить, що за ихъ силу, за ихъ вдатнôсть, мы ихъ величаемо. — Коли мы бажали бы вôдкрыти початокъ цивілізаціи, то мыслею мусѣли-бъ мы здумати собѣ такій станъ, въ котрôмъ вôйна противъ всѣхъ зменчуесь, а на свѣтѣ настае ладъ, порядокъ та взглядный спокôй. Се сталось тогдѣ, коли якійсь вoйовникъ, а може и розбôйникъ якій казавъ на себе працювати. Чуте наше противить ся сему, а цивілізація людска таки вôдъ того почалась. Той вoйовникъ не старае ся для себе о хлѣбъ насущный — невôльникъ працюе на него — а вôнъ починае думати о своимъ духови та выгодахъ тѣла. У него що йно видимо такй чесноты, якъ благородность, хоробрôсть зъ лицарствомъ — вôнъ стае навѣть товчкомъ моральности мѣжь людьми. Своею дорогою, невôльництво вплывало и деморализуючо. Пригадаймо тôлько грубе обходжене панôвъ изъ своими невôльниками, зъ ихъ жѣнками та ихъ дѣтьми. Але якъ тамъ вже не було, высше поставленй члены суспôльности, розвивали такй думки людскй, та причинювались до поступу.

Але стремлѣне до свободы и розуму занадто живе у людей, щобъ такій станъ мôгъ довго вдержатись. Почасти свѣдомо, почасти несвѣдомо люде прійшли до порядкôвъ, якй теперь по свѣту водять ся. Невôльництво знесено, заведено конституцію, а невôльника перемѣнено у робôтника-наемника. Борба о бытъ все ще тревае, она не знесена, а навѣть заострюесь. Зробили бо масы людскости вôльными, а не дали та не обезпечили тымъ масамъ способу до житя.

Особливостю сеи борбы о бытъ есть въ теперѣшныхъ часахъ: вôддѣлене працѣ и капіталу, вызыскуване працѣ, та повстане понятя „товаръ“. Давнѣйше була бôльшôсть людей змушувана меншостю до панщины, або до невôльництва, або до плаченя данинъ; теперь есть робôтникъ змушеный продавати свою робочу силу. Капіталістови припадае надвартôсть, котру можна осягнути тôлько значнымъ напруженемъ силы робучои и котра припала бы робôтникови, коли бы управлявъ зъ рôвною пильностію кавалокъ поля, або если бы вытворювавъ на свою руку товары. До того умова мѣжь капіталістомъ а робôтникомъ не обовязуе на цѣле жите, але на протягъ не многихъ днѣвъ. Робôтникъ може выцофати свою силу, коли трафляе ся ему зъужити свою силу де инде зъ бôльшою користію — а капіталістъ вымовивши робôтникови роботу, есть въ станѣ змусити его до еще гôршихъ условинъ. Черезъ те повстае тѣнь вôльности, котра властиво може ще гôрше пôдданьство робôтника споводувати, бо той въ краю, де ґрунтъ вже ?тый, не годенъ удержатись зъ рукъ природы, тымъ бôльше, що продукція на ринокъ, замѣсць для безпосередного ужитку — истнованя безъ капіталу не дае. Борба о бытъ перемѣняе ся на борбу о робочу плату, де далѣ о перемѣну теперѣшного ладу.

А почалась ся борба о красше житє робôтничои клясы вже бôльше якъ сто лѣтъ тому назадъ, именно тогды, коли почали вводити машины замѣсць давнѣйшихъ простыхъ орудій працѣ. Вôдъ тогды и починае ся історія наемникôвъ-робôтникôвъ. Въ Англіи почавъ ся сей нов[ый] ладъ найскорше, тому и росповѣсти треба, я[кй] перемѣны зайшли въ тôмъ краю, вôдъ коли м[а]шина пôйшла въ рухъ. Найперше заведено пр[я]дѣльнѣ та ткацкй машины. Передъ введенем машинъ пряли и ткали робôтники у себе въ дом[у]. Дочки зъ матерею пряли нитки, а чоловѣкъ тккавъ, або продавали прядиво, коли чоловѣкъ [его] перероблювавъ. Тотй ткацкй родины мешкал[и] часто на селѣ близько мѣстъ и могли навѣ[ть] добре продавати, бо свôй рынокъ выстар[чавъ] цѣлковито. Ткачѣ могли навѣть де-що наскладати; звычайно они оброблювали также земл[ю]. Правда, они були кепскими хлопами, але [не] були пролетаріями — они забили, якъ мовл[ять] англійцѣ, кôлъ въ землю своеи вôтчины. С[вого] дѣдича они поважали, въ потребѣ пытали ег[о] раду. Жили морально, бо не було шинкôвъ, [анѣ] домôвъ до увеселеня. Рѣдко хто зъ нихъ зн[авъ] читати, а ще менше писати, не політикували, робили замахôвъ, були дуже покôрнй. Були просту машинами въ рукахъ немногихъ ар[исто]кратôвъ. Перший выназодъ, котрый змѣни[въ] ґрунту ихъ положене, бувъ выназодъ тка[ча Ja]mes Hargreaves въ 1764 р. Въ машин[ѣ]

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken.

Published at Mt. CARMEL, PA. of each week by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
PRINTING OFFICE
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
PRINTING OFFICE
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Рускій пікнік въ Jersey City, N. J.

Дня 12. липня Братство св. АА. Петра и Павла зъ Jersey City справляло пікнік. Коло 11. годины члены Братства въ гарныхъ вôдзнакахъ прибули до церкви, де о. Стефанъ Макаръ зъ Mt. Carmel, Pa. вôдслуживъ Службу Божу и выголосивъ вôдповѣдну до того торжества проповѣдь почôмъ удали ся всѣ до парку мейсоровъ, де при гарнôй музыцѣ розпочала ся весела забава. Народа руского зôбрало ся досить богато, кождый бавивъ ся охочо а при тôмъ чемно и спокôйно. Вечеромъ пôдчасъ забавы прийшло православне братство зъ Ню Йорку привитати рускихъ Братчиковъ. Пôсля промовы предсѣдателя правосл. Братства выголошеноі по великоруски на темахъ любови ближнього наступили у вôдповѣдь промовы. Рускій братчикъ зъ Jersey City Е. Шпакъ подякувавъ гостямъ за привѣтъ и пôднѣсъ зъ натисомъ велику прислугу, яку вôддають нашû Братства людямъ, если на котрого зъ нихъ найде якесь нещасте, а о. Ст. Макаръ бесѣдувавъ на темахъ лучности всѣхъ робôтникôвъ у одну цѣлôсть зъ тымъ, щобъ кожда народность по-при тôмъ не забувала своеи мовы такъ щобъ плекала межь своими членами любовь до правды и до свободы, а нѣколи щобъ не давила слабшихъ вôдъ себе, если бы доведе ся прийти до силы.

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Аґрарный страйкъ въ Угорщинѣ.

Угорскû (венгерскû) мужики были першû, що зробили страйкъ. Зачало ся се тое торôкъ въ повѣтѣ Альфельдъ. Въ тôмъ повѣтѣ належать майже всѣ ланы до панôвъ, а мужики маютъ такъ мало земль, що зъ неи нѣякъ выжити не можуть. На хлѣбъ свôй мусять люде заробляти на панскихъ ланахъ. Паны та ихъ посесоры платили робôтникôвъ дуже мало, тожь не диво, що народъ терпѣвъ страшну нужду. Прийшли до Альфельдъ соціялисты и людей збунтували, щобы не йшли на роботу. Люде збирались, радили, радили, и врадили домагати ся бôльшои платнѣ. Се добре було, що они домагали ся справедливои надгороды за свою працю; не добре було лишь те, що они взяли ся до бійки. Коли паны не хотѣли бôльше платити, то тû робôтники нападали на дворы и хотѣли силою добити ся свого. Якъ паны спровадили собѣ робôтникôвъ зъ дальшихъ сторôнъ, то страйкуючû робôтники заступали имъ дорогу и не пускали на роботу. Очевидно, що жандармы хотѣли зробити ладъ и деякихъ головныхъ проводирôвъ страйку позамыкали до арешту. Тогды люде стали вôдбивати своихъ товаришôвъ. Конецъ зъ того бувъ такій, що жандармы не одного застрѣлили, не одинъ до теперь ще сидить въ криминалѣ за те, що робивъ бунтъ, а люде не добили ся бôльшои платнѣ и долѣ своеи не поправили.

Сего року взяли ся робôтники на лѣпшій способъ. Сего року не лишь въ повѣтѣ Альфельдъ страйкують люде. До страйку приучило ся кôлькайцять повѣтôвъ, и черезъ те панамъ ще тяжше достати робôтника. Панъ не може спровадити собѣ людей зъ другого повѣта бо и тамъ страйкують. Якъ якій панъ не хоче пристати на се, що жадають его робôтники, мусить спроваджувати собѣ людей зъ дуже далекихъ сторôнъ, що его коштуе ще бôльше, якъ се, що жадають страйкуючû. Навѣть и правительство угорске (реґірунокъ) прийшло панамъ на помôчь, и выпукуе и збирае въ далекихъ сторонахъ робôтникôвъ та перевозить ихъ до тыхъ панôвъ, де робôтники не хочуть робити. Якъ бы ще було мало, обѣцяло міністерство послати панамъ войско на роботу, а навѣть и арештантôвъ.

По селахъ стоять жандармы и войско, та не дають людямъ змовляти ся. Якъ лишь люде зôйдуть ся де на нараду, то ихъ сейчасъ розганяють. Въ кôлькохъ мѣсцяхъ трафило ся таке, що люде не хотѣли розôйти ся, то ихъ кололи баґнетами и стрѣляли, такъ, що неодинъ погибъ на мѣсци а другû лежать въ шпиталяхъ и тамъ дождають свого кôнця.

Въ деякихъ селахъ тû робôтники що змовили ся не робити (страйкувати), хотѣли зразу не впустити чужихъ робôтникôвъ на поле и вôдганяли вôдъ роботы. Жандармы и войско знову станули проти „бунтаторôвъ“ а въ оборонѣ тыхъ чужихъ робôтникôвъ, и знову неодинъ зô страйкуючихъ лишивъ ся на плящу покалѣченый, або й цѣлкомъ розпращавъ ся зъ житемъ.

Але нѣ жандармы, нѣ войско, нѣ чужû робôтники зъ далекихъ сторôнъ панамъ не богато помогли. Де робôтники тримали ся спокôйно, не могли имъ нѣчо вдѣяти нѣ жандармы, нѣ войско; а силувати до роботы не можна нѣкого. Чужихъ робôтникôвъ було ще за мало, щобы ними можь було покôнчити жнива. Міністерство вырахувало, що паны потребують бôльше якъ стовôсѣмдесять и одинъ тысячь робôтникôвъ, а до роботы ставало лишь стошѣстьдесять и сѣмь тысячь. Бракувало чотырнайцять тысячь и пôвъ сотки. До того ще всѣ робôтники, котрыхъ спровадили зъ далекихъ сторôнъ, не умѣють такъ добре робити, та роблять дуже поволи.

Коли страйкуючû тримали ся купы и не вступали ся, змѣркували деякû паны, що нема иншои рады, якъ вволити робôтникамъ ихъ волю, а нѣ, то пропадуть жнива. До теперь не одинъ панъ помиривъ ся вже зъ робôтниками.

Въ повѣтѣ Бачь-Мадарашь працювало у кôлькохъ панôвъ 300 робôтникôвъ. Они дôставали тринайцятый снôпъ и кождый зъ нихъ мусѣвъ ще робити 80 днѣвъ за дурно — такъ якъ за панщины — и мусѣли робити 17 годинъ на день. Теперъ они зробили страйкъ и паны мусѣли згодити ся на ихъ жаданя. Теперь дôстають они шестый снôпъ, 80 днѣвъ панщины не будуть бôльше робити, и не будуть бôльше робити якъ 12 годинъ на день, то е о 5 годинъ менше, якъ передъ тымъ. Тû робôтники, що роблять за грошѣ, дôставали передъ страйкомъ 50 кр. а найбôльше 70 кр. за день роботы, теперь дôстануть пôвтора зр. (пôвтора лева).

Якъ обрахуемо, що тыхъ 300 робôтникôвъ зыскали черезъ страйкъ, покаже ся, що они дôстануть о три тысячѣ ґульденôвъ бôльше якъ до теперь, будуть о пять годинъ денно меньше працювати и не будуть вже робити кождый по 80 днѣвъ панщины. Зъ кукурудзою ще робôтники не погодили ся. Робôтники хочуть дôстати другій шульокъ, а паны дають лишь третый. Третый шульокъ дають вже деякû паны угорскû (венґерскû), а буковиньскій мужикъ робить ще за четвертый.

Робôтники въ пештеньскôмъ повѣтѣ, такожь добили ся свого. Кождый робôтникъ робивъ до теперь 9 днѣвъ панщины. Теперь скасували ту панщину. За звезене збôжа до паньскои стодолы платили паны по одному крайцарови вôдъ снопа; теперь дôстануть робôтники по три крайцари вôдъ снопа! Лабузъ, мусѣли робôтники звозити до теперь безплатно и власными возами, теперь звозять возами паньскими. Робôтники зискали тôлько, що ихъ заробокъ е теперь три разы бôльшій, якъ бувъ передъ страйкомъ!

Въ громадѣ Тапіо-Бічке, робôтники такожь зажадали вôдъ пана, щобы пôдвысшивъ имъ платню, щобы день працѣ скоротивъ на 12 годинъ, та щобы скасувавъ кôлька днѣвъ безплатнои панщины. Панъ не хотѣвъ на се пристати. Коли робôтники застрайкували, панъ спровадивъ собѣ чужихъ робôтникôвъ. Коли тû чужû робôтники прійшли въ село и довѣдали ся, що панъ ихъ спровадивъ для того, що его власнû робôтники страйкують, сказали, що они не пôдуть противъ своихъ товаришѣвъ. Панови не хотѣли робити за жаднû грошѣ и вернули домôвъ! Коли такъ славно поступили собѣ тû привезены робôтники, мусѣвъ панъ пристати на все те, що жадали его робôтники.

Такожь въ многихъ иншихъ селахъ згодили ся паны и посесоры на жаданя робôтникôвъ.

До того страйку приступили угорскû робôтники добре змовленû и не безъ гроша. Мѣжь робôтниками е деякû такû бѣднû, що якъ бы въ жнива не заробивъ нѣчо, умеръ бы зъ голоду. Голодъ то страшный панъ! Его кождый мусить слухати. Коли вôнъ дивить ся на жѣнку и дѣти, якъ они гинуть зъ голоду, тогды вôнъ не може страйкувати; сарака мусить ити до роботы хочь бы и за найменшу заплату. Щобы такû найбѣднѣйшû не псували справы всѣмъ робôтникамъ и не ишли на роботу тогды, коли другû страйкують, треба дати имъ ѣсти черезъ цѣлый той часъ, якъ довго тревае страйкъ, якъ довго панъ не згодить ся на те, чого робôтники домагають ся. Щобы въ часъ страйку такихъ бѣдакôвъ запомагати, зôбрали ся угорскû робôтники въ товариство (компанію) и власну касу. Такихъ товариствъ (компанѣй) робôтничихъ е въ трохъ лишь повѣтахъ ажь 71. До нихъ вписало ся сто тысячь робôтникôвъ. Кождый зъ нихъ платить до касы лишь 5 кр. мѣсячно, а зъ того рôчно збирае пѣстдесять тысячôвъ зр. (левôвъ). Тыми грôшми запомагають ся робôтники тогды, коли нема роботы, або коли е страйкъ. Не диво, що они полѣпшують свою долю!

Зъ буковиньскои „Буковины“

ЩО ЧУВАТИ ВЪ СВѢТѢ?

Грецко-турецка война хоть давно вже скôнчила ся та ажь до нынѣ тревають переговоры угодовû, кôлько мае Греція заплатити военного вôдшкодованя. Турція ставляла дуже высокû варунки а европейскû держави противили ся тому и такъ зволѣкала ся тота справа ажь до теперь. Тыми днями надходять вѣсти, що переговоры, що-до заключеня грецко-турецкого спокою покôнчений. Турція побоюючись грôзьбъ европейскихъ державъ пристала на те, щобъ Греція заплатила ѣй 4 міліоны фунтôвъ вôдшкодованя военного.

На Кубѣ мордують ся дальше. Повстанцѣ кубаньскû видячи, що не обженуть ся вôдъ напастливыхъ Ишпанцѣвъ хопили ся динаміту и кидають бомбы пôдъ ишпаньскû фортецы. Недавно повстанцѣ кинули бомбу пôдъ тренъ коли той перѣздивъ черезъ мôстъ. Въ одну хвилю мôстъ зваливъ ся въ воду а за нимъ и тренъ наповненый ишпаньскими вояками.

Конгресъ не-мадярскихъ народностей.

Въ юнію вôдбувъ ся въ Будапештѣ на Угорщинѣ зъѣздъ 12 представителѣвъ Словакôвъ, Сербôвъ и Румунôвъ. Народности тотû, якъ и всѣ прочû не-мадярскû народности давять Мадяры, хотячи за всяку цѣну побôльшити свою народнôсть. Представителѣ не-мадярскихъ народностей радили на тôмъ конгресѣ черезъ два дни надъ тымъ, щобъ имъ усѣмъ злучити ся въ одно и остро выступити противъ верховодства Мадярôвъ. Дальше комітетъ рѣшивъ осеню скликати до Будапешту конгресъ народностей и предложити цѣсарю меморандумъ, котре бы повезла до Вѣдня масова депутація. На жаль до тои акціи не-мадярскихъ народностей не прилучили ся угорскû Русины, хоть они може найбôльше зô всѣхъ терпять. Угро-руска интелігенція все ще уважае ся за чистыхъ патріотôвъ мадярскихъ!

вôнъ вынайшовъ, було 16—18 веретенъ, котрû впроваджувавъ въ рухъ робôтникъ. Перше тримавъ кождый ткачь бôльше-менше по три пряхи, та все бракувало ему нитокъ, теперь бôльше було нитокъ якъ могли ткачѣ выткати. Ткачѣ-господарѣ покидали свое газдôвство та горнули ся до ткацтва. Повстали пролетарѣ т. е. не маючû власности. До теперь була маса малыхъ властителѣвъ (yeomen). Они управляли землю цѣлкомъ якъ ихъ батьки, та противили ся всякôй новости. Теперь-же богато ткачѣвъ вôдôйшло вôдъ поля, черезъ що много ґрунту остало вôльного. На тôмъ ґрунтѣ осѣли великû пахтярѣ, котрû брали часомъ и 200 морґôвъ въ аренду, та заводили красшу господарку, якъ перше мали властителѣ (yeomen-ы). Тû остатнû продавали свою рôлю, та йшли по найбôльшôй части на ткачѣвъ. Тымчасомъ машины вынаходили чимъ разъ лѣпшû, якъ R. Arkwright (его машина отиралась на механічнôмъ моторѣ), якъ S. Cromp[ton], Carurait, J. Watt. Сей остатный давъ свѣтови парову машину.

Съ тыми машинами почала ся побѣда машиновои працѣ надъ ручною. Промыслъ и ган[дель] розвинувъ ся, побôльшило ся значно богатство, але и збôльшивъ ся пролетаріятъ, цѣны [ты]хъ товарôвъ, що ихъ вытворювали машины, [упа]ли, а працююча верства дôстала непевный [заро]бокъ, почала деморалізоватись, та жадати [з]разу змѣны машиновои продукціи, зъ почат[ку] змѣны на ручну. Але що минуло, то и про[пал]о. Машины завойовали швидко всѣ галузи [прод]укціи. Рôвночасно зъ побôльшенемъ пере[робки] бавовны прійшло та росширилось фарбо[ване и] блѣховане. Перерôбка вовны рôвно пôд[несла ся] сильно, такожь продукція полотна, шовку.

Для машиновои продукціи треба машинъ, отже пôднеслась дуже фабрикація машинъ. Для машинъ треба вугля, отже побôльшене выдобуване вугля; на машины треба зелѣза, отже росширенû копальнѣ зелѣза. Дальше розвинулись копальнѣ цины, мѣди, олова, гончарнѣ, фабрикація шкла и иншû промыслы. Зайшла такожь змѣна въ рôльництвѣ. Великû арендаторѣ звернули капіталы свои на полѣпшене ґрунту, зачали гноити, позапроваджували лѣпшû инструменты, раціональну управу (покинули трехпольову). Черезъ той величезный розрôстъ богацтва народного у Англіи полѣпшились значно дороги, каналы. Запроваджено желѣзницѣ (перша зъ Ліверпулю до Менчестру 1830 р.), пущено паровцѣ на море (першій паровець въ Гудзоньскôмъ заливѣ въ Америцѣ 1807 р. — въ Англіи першій 1811 р.)

Нѣмъ увôйшли машины въ жите, Англія мала малû мѣста, незначный промыслъ, рѣдке населене рôльниче; по якихъ 60-ыхъ лѣтахъ машинового промыслу мѣста поробились величезными, населене побôльшилось та стало интеліґентнѣйше, товары англійскû зайшли въ найкрайнѣйшû стороны свѣта. На мѣсце давныхъ майстрôвъ и челядникôвъ выступили капіталісты и робôтники, для котрыхъ то послѣдныхъ сталось неможливо взнести ся понадъ свою клясу; ремесла замѣнились въ фабрики, а малû майстры зôйшли на пролетаріѣвъ. Наставъ подѣлъ працѣ. Великій промыслъ сотворивъ робôтничу клясу, та клясу капіталістôвъ. Вôнъ скупивъ ся въ рукахъ немногихъ. Уживаючи машинъ змôгъ свои товары пускати въ свѣтъ по низшôй цѣнѣ, и тому „малый чоловѣкъ — меншій братъ“ не [мо]жѣвъ ему остоятись, та йшовъ до сего великого промыслу якъ наемникъ, або голодовавъ. Въ той спосôбъ маетокъ народный, котрый розрôсъ ся значно черезъ машины, заховавъ ся въ въ кишеняхъ не богато выбранцѣвъ, а не полѣпшувавъ зовсѣмъ житя широкихъ верствъ людности, противно, вôдбиравъ имъ вôдъ устъ, та додававъ тымъ, котрû вже и такъ богатыми були. Не тôлько маетокъ скуплювавъ ся пôдъ вплывомъ машиновои продукціи, але такожь и людность. Зовсѣмъ проста рѣчь. Промысловый заводъ (фабрика) потребуе богато робôтникôвъ, котрû бы працювали въ однôмъ будынку; они мусять разомъ мешкати — при невеликôй фабрицѣ творять вже мале село. Якъ люде мають свои потребы, а до ихъ задоволеня треба: ремѣсникôвъ, кравцѣвъ, шевцѣвъ, пекарѣвъ, мулярѣвъ и т. д. За якійсь часъ привыкають до фабричнои роботы и коли перша фабрика не може всѣхъ затруднити, падае плата и тому поселюють ся въ той мѣсцевости другû фабриканты (бачь, низька плата!) Такъ зъ села мале мѣсто, зъ малого велике. Чимъ бôльше мѣсто, тымъ бôльше корысти для того, котрый въ нѣмъ осѣдае. Суть вже колѣ, каналы, хорошû улицѣ, выбôръ помѣжь досвѣдчеными робôтниками бôльшій; е ринокъ (торгъ на товары), біржа. Звôдти й походить приманчивôсть великого мѣста.

Крôмъ промыслу та мѣстъ скуплюе ся и земля-ґрунтъ.

О тôмъ, якій вплывъ мають великû мѣста на люднôсть, буде дальше мова, теперь-же годить ся розважити, якъ дѣлае скуплюване капіталу т. зн. промыслу та ґрунту. Перше пытане, котре насувае ся на мысль, есть: якъже жь жіе ся робôтникамъ при тôмъ вѣчнôмъ скуплюваню богацтва въ рукахъ немногихъ? У вôдповѣдь можь тôлько сказати: робôтники стають бôльше зависимû, а на зависимыхъ людей, звѣсно и деморалізація бôльше вплывае. По друге: велика часть доходôвъ уживае ся на предметы збытку, замѣсць на рѣчи, котрû бы жите многихъ людей могли улекшити та украсити. Пригадуе ся менѣ высказъ Стюарта Мілля: „се пытане, чи вынаходы улекшили жите людске?“ „Противно, говорить вôнъ, они причинили ся до того, що велика часть людей провадить жите замкнене и повне злиднѣвъ“.

Се, що саме теперь сказано, есть господарскою (економічною) причиною робôтничои справы. А есть еще и инша. Робôтники и взагалѣ бѣднѣйшû верствы хочуть полѣпшити свое жите. Чому того перше такъ горячо не бажали ширшû клясы людности? Чому якъ разъ въ нашихъ часахъ се бажане обхопило масы, а перше тôлько якійсь сей або той ученый мрѣявъ о тôмъ, якій бы то устрôй мѣжь людьми завести, щобъ усѣ були щасливû та задоволенû. Першій поводъ до того такій: мы вôдвыкли вôдъ лютости, маемо бôльше спокою та бôльше образованя — отже и бôльше вôдъ житя вымагаемо. Мы видимо по другихъ, чимъ бы мы могли бути, коли бы позволили обставины. Отже мы маемо бôльше спокою и можемо заниматись бôльше нашимъ житемъ. Але той нашъ спокôйный станъ есть сполученый зъ всѣлякими лихами, котрû о много тяжше важать на душѣ, якъ вѣчна змѣна страху и надѣѣ въ давнѣйшихъ часахъ. Коли гнетъ есть завше однаковый, то вôнъ для насъ незноснѣйшій, якъ вѣчна гра боязни та сподѣваня. Наконець робôтники чують, що суть вôдлученû вôдъ суспôльности, що суспôльнôсть вôдним[ае] имъ можнôсть корыстати зъ по...

НОВИНКИ.

Нове молодецке Братство.

Въ Олифантъ, Па. завязало ся нове Братство зъ самыхъ молодыхъ-нежонатыхъ хлопцѣвъ пôдъ назвою: „Братство им. Богдана Хмельницкого“. Цѣлею того Братства суть вспôльнӣ сходины, пôдчасъ котрыхъ читають ся поучаючӣ книжки и часописи, якъ такожь запомагае ся членôвъ по 2 дол. 50 цнт. на тыждень въ выпадку якои слабости. До теперь записало ся до того Братства 33 рускихъ хлопцѣвъ, котрӣ ухвалили платити 25 цнт. мѣсячнои вкладки. Урядниками того Братства выбранӣ на загальныхъ зборахъ слѣдуючӣ:

Кузьмякъ Юстинъ предсѣдатель, Кузьмичь Йосифъ мѣстопр., Лабовскій Діон. секретарь, Мерена Максимъ касіеръ, Лепакъ Данько капитанъ.

Щасть Боже новому товариству!

Новый дзвôнъ

Найновѣйшимъ вынаходомъ безнастанно чинного духа 19. столѣтя есть многозвучный дзвôнъ, а вынайшовъ его американець Shaaber въ Reading, Pa. — Тымъ дзвономъ можна дзвонити на розмаитӣ голосы, а многозвучнôсть тота на тôмъ полягае, що на крисѣ дзвону суть розличнӣ вглубленя бôльшӣ и менчӣ. Звукъ дзвону эсть такимъ способомъ вызшій або низшій, въ яке заглублене менче чи бôльше серце вдарить. Сей вынахôдъ о стôлько буде догодный, що не потреба буде ажь трехъ дзвонôвъ для позысканя трехъ розличныхъ голосôвъ, бо оденъ зробить тоту саму службу а надто до дзвоненя не потреба буде трехъ особъ лишь однои.

— Въ Scranton, Pa. зôставъ кôлька тыжнѣвъ тому высадженый динамитомъ въ воздухъ дôмъ Поляка Ольшевского. Теперь заарештовано Ольшевского, на котрого впало пôдозрѣне, що вôнъ самъ высадивъ дôмъ въ повѣтре, щобы достати за дôмъ досить высоке преміюмъ, на яке дôмъ бувъ заасекурованый. Если то правда, то не конче красне свѣтло паде на Славянъ, а въ першôй лініи на Поляковъ.

— Станъ гандлю и крайового промыслу и въ липню не найлучше представляе ся. Належить се приписати головно застоеви въ фабрикахъ желѣза и стали, котрыхъ цѣны нечувано спали, рôвно-жь побоюють ся о бракъ мягкого угля, бо маса робôтникôвъ застрайкувало.

Въ остатнôмъ тыждни въ Спол. Державахъ збанкрутовало 263 найрозличнѣйшихъ фірмъ, пôдчасъ коли въ тôмъ самôмъ часѣ тамтого року до 269 фірмъ оголосило банкроцтво,

— Въ Los Angeles, Calif. отроѣвъ ся міліонеръ, богатый властитель копальнь Nickolas E. Creede зô страху, що его жена, зъ котрою недавно розвѣвъ ся, назадъ хотѣла зъ нимъ жити. При умовѣ розводу, жена Creeda достала вôдступного 20 тысячь долярôвъ, та видко не була тымъ вдоволена. Бѣдный Creede волѣвъ смерть, якъ жити зъ жѣнкою. Видко, що и маетокъ не приносить щастя.

Торговцѣ людскимъ товаромъ.

Вже вôдъ давна чути все було, що въ краю пропадали краснӣ дѣвчата, котрыхъ вывозили на всхôдъ до домôвъ розпусты, обѣцюючи имъ нѣбы то добру службу. Тымъ пôдлымъ ремесломъ занимають ся переважно жиды. Понеже той поганый торгъ людскимъ товаромъ чимъ разъ частше повтарявъ ся, звернено на те бачнѣйшу увагу и повылапувано богато жидôвъ. Отъ недавно судъ въ Коломыи засудивъ двохъ такихъ торговцѣвъ: Сруля Уфера и Абрума Файгольда, першого на пôвтора другого на рôкъ тяжкои вязницѣ. Послѣдною выкрытою жертвою ихъ злочину була бѣдна, честна, а на свое мабуть нещасте duже гарна дѣвчина зъ пôдъ мѣста Коломыи. Пôдъ покрывкою настроченя ѣй доброи службы вывезли еи оба штудернӣ торговцѣ до Константинополя и тамъ продали еи до дому розпусты, де небога переживала цѣлыхъ вôсѣмъ мѣсяцѣвъ въ поневольнôмъ пониженю. Доперва поліціи австрійского консуляту удало ся выдобути еи зъ рукъ негôдницѣ-жидôвки, котра веде тамъ огидный „бізнесъ“ и вôдослано дѣвчину до родины. Жиды тотӣ вже були каранӣ за подôбнӣ перступства. Замѣтне те, що у всѣхъ такихъ „бізнесахъ“ бачимо лишь жидôвъ. Мабуть Мойсей не передвидѣвъ того рода наклону у своихъ землякôвъ та не зборонивъ имъ того выразнымъ приписомъ.

— Удало ся разъ Полякамъ, що ту въ Америцѣ оденъ зъ нихъ зôставъ покликаный черезъ президента McKinley-а на высшій урядъ, зôставъ именованый консулемъ Спол. Державъ въ мѣстѣ Вроцлавю въ познаньской части державы нѣмецкои. Е нимъ Zbigniew Brodowski, президентъ Związku Nar. Polskiego. Дѣйстно мають ся зъ чого Поляки тѣшити, однакъ чи такъ оно е? Где тамъ! Газеты польскӣ американьскӣ сварять ся мѣжь собою, чи вôнъ гôдный е того становиска чи нѣ. Щось то такъ якъ межи Русинами въ Галичинѣ.

— Щобъ залагодити великій страйкъ углярôвъ, котрого осередкомъ е Pittsburg, запросивъ телеґрафічно майоръ мѣста Pittsburg-а H. P. Ford съ найвиднѣйшими людьми того мѣста до McKinley-а, щобы той-же вплинувъ такъ на капіталістôвъ якъ и на страйкерôвъ, щобъ той величезный страйкъ якъ найскорше мôгъ бути скôнченый.

— На мітинґу Братства св. Кирила и Методія въ Шамокінъ, Па. вôдбувшôмъ ся дня 18. юлія с. р. при шконтрѣ касы показало ся, що Братство мае маетку: 852 дол. 90 цнт. Зъ того на пожичцѣ е 708 доляр. а въ касѣ готовкою 144 дол. 90 цнт. Часть пожички е забеспечена на маетку церкви, друга-же на шторѣ компанічнôмъ яко акціонеръ, за що побирае припадаючій процентъ.

— Хто виненъ за Календарь „Союза“ най всей часъ вôдошле грошѣ на руки секретаря „Союза“ о. Ив. Ардана. Якъ хто схоче купити еще Календарь може достати за 25 цнт. у менее. Адреса така:

Rev. John Ardan
225 Warren Str.
JERSEY CITY, N. J.

Справы робôтничӣ.

Майнеры зъ 9 Станôвъ страйкують.

ЦѢНА ВУГЛЯ ПОЙШЛА ВЪ ГОРУ.

Страхъ компаністôвъ.

Старанія полагодити страйкъ судомъ мировымъ.

Ще, здаесь, жадный страйкъ майнерôвъ американьскихъ не бувъ такій цѣкавый въ своимъ розвою якъ теперѣшный, бо серіозна борба працѣ противъ капиталу, зыску противъ вызыску, гнобленыхъ противъ безсовѣстныхъ гнобителѣвъ. Навѣть жены и дѣти беруть въ тôй борбѣ участь, завдаючи тымъ своимъ мужамъ и батькамъ бôльше вытревалости въ борбѣ за каваловъ мізерного хлѣба. Можна собѣ представити значене того страйку, если въ протягу одного тыждня до страйку прилучились майнеры зъ Станôвъ Kentucky, Kansas, Tenessee, Alabama, отже разомъ зъ попередными въ 9 Станахъ застановлена робота въ копальняхъ вугля. Всѣхъ страйкуючихъ есть около 375,000. Зъ изятіемъ копален въ Oak Hill, Plum Creek, Sandy Creek, котрӣ належать до New York and Cleveland Gas Coal Co. а котрои предсѣдателемъ есть славный крутарь DeArmit, въ всѣхъ иншихъ копальняхъ захôдног Пенсильвеніи не робить анѣ оденъ чоловѣкъ. Найтяжше было намовити до страйку майнерôвъ зъ W. Virgini-и. Тамъ компаністы пôдвысшили майнерамъ платню о 5, 10 проц. якъ тôлько зачавъ ся страйкъ и тымъ звербували для себе на якійсь часъ не мало робôтникôвъ. Але и тамъ списали ся робôтники добре. 17 компаніямъ, котрӣ спôзнали, що при загальнôмъ недостатку вугля буде можна зробити не злый бізнесъ и длятого пôдвысшили платню о 5 цнт. на тонѣ, показали робôтники „фиґу“ и застрайкували. Помимо корыстнои платнѣ, то само зробили робôтники такожь по другихъ копальняхъ.

Понятно, що при такôмъ загальнôмъ застановленю роботы, по майнахъ чути бракъ вугля. По великихъ фабрикахъ въ Tiffin, O. минувшого тыждня застановлено роботу зъ причины браку вугля. По пітсбурскихъ фабрикахъ була-бъ вже пустила ся робота, але позаякъ фабриканты непевнӣ, якъ довго потреває той страйкъ, тожь въ Пітсбургу теперь тишина. Въ West Newton, Pa. ще 14. т. м. зъ причины браку вугля мешканцѣ не мали свѣтла.

Такожь подорожѣло вугле. Въ Cleveland за вуголь зъ W. Virgini-и платило ся ще 15. с. м. $3. за тону, а передъ страйкомъ плачено за той самый діяментъ $1.50. Що некорыстнӣ наслѣдки такого великого страйку причиняють ся до застою въ промыслѣ, на чôмъ найбôльше стратять самӣ промысловцѣ, пôзнали они то и длятого скликано мировый судъ, котрый бы своимъ рѣшенемъ задоволивъ и робôтникôвъ и продуцентôвъ. Тымчасомъ мировый судъ не може ничь зробити, если часть властителѣвъ майнôвъ не хоче уступити цѣлкомъ справедливымъ жаданямъ робôтникôвъ. W.P. DeArmit, предсѣдатель New York & Cleveland Gas Coal компаніи заявивъ зразу, що его мало що обходить якійсь судъ мировый, а на другій день сейчасъ сказавъ, що пôддасть ся рѣшеню суду мирового пôдъ условіемъ, если 95 проц. продуцентôвъ на то пôдпише ся, що неможливо, бо трудно знайти такъ высоке число чесныхъ богачѣвъ, котрӣ-бъ хотѣли уступити справедливости.

Страйкеры симпатію мають всѣхъ по своѣй сторонѣ. Кромѣ одного жарту, що въ New Staaitsville, O. вôсѣмъ вуглемъ паладованыхъ вагонôвъ пустили въ рухъ, котрӣ при скрутѣ на иншій шины розсыпались въ кавалки, не прійшло до жадного розруху, хотяй въ многихъ мѣсцяхъ робôтники були майже провожанӣ до того. Агітація зô стороны робôтникôвъ вôдбуваесь дуже спокôйно и длятого цѣлый страйкъ мае поводжене. Въ чію користь скôнчить ся, донесемо въ другôмъ числѣ.

— Теслѣ въ Milwaukee выграли страйкъ.

— Въ варстатахъ Круппа, фабрикантахъ военныхъ арматъ въ Нѣмеччинѣ, працюе 27,155 робôтникôвъ.

— Робôтники фабрики Apsley Rubber, Minn., застрайковали, бо компанія не хотѣла пôдписати контракту на слѣдуючій рôкъ.

— Въ Mayfield, Pa. Робота сего тыждня поправила ся, робить по три чверти що дня, незнати якъ на довго, но таки мѣжь людьми настало весельше жите и е надѣя на лѣпшӣ часы.

— Пôсля найновѣйшои статистики половина богацтвъ въ Спол. Державахъ Америки належить до 50,000 фамилій а друга половина до 67,000,000 людности!!!

— John D. Rockeffeler, найбогатшій міліонеръ американьскій сказавъ разъ въ мовѣ, що релігійнымъ обовязкомъ кождого чоловѣка есть старати ся нагромадити якъ найбôльше грошей. — Такъ выглядае релігія богачѣвъ.

— Майнерамъ американьскимъ нѣколи не буде вже такъ добре якъ давнѣйше. Есть за богато робôтникôвъ того заводу. Рухъ въ промыслѣ помôгъ бы имъ, але щобъ майнеръ мôгъ достати коли давну платню, мусѣлабъ половина зъ нихъ опустити майны.

— Губернаторъ Стану Ню Йоркъ пôдписавъ право, пôсля котрого фабриканты мають выплачати своихъ робôтникôвъ що тыждня. Если яка корпорація переступить то право, мае выплатити такому робôтникови $25. вôдшкодованя.

СМѢХЪ И ПРАВДА.

Рѣзбярь зробивъ фиґурку Христа и нѣсъ до священника на плебанію. По дорозѣ вступивъ до корчмы на склянку и оперъ фиґурку о стѣну коло вôкна. Въ тôмъ подувъ вѣтеръ, фиґурка звалилась и збила вôкно. Пошкрабавъ ся рѣзбярь въ потилицю тай говорить: — Ты-сь мя сотворивъ, я тя зробивъ, але хто заплатить за вôкно?

Умеръ цыганови хлопець. Священникъ хотѣвъ его потѣшити и каже цыганови, що ангелы будуть мати зъ его хлопця радôсть. „Ай знаю, пане-отче, що можуть мати радôсть, бо другого такого музыканта такъ скоро не достануть“.

ПАМЯТАЕ.

П.: Чоловѣче, та на що ту миску тримаете въ постели?

В.: То памятка по моѣй небôжцѣ жѣнцѣ. Мѣсяць передъ смертію ще кинула менѣ та добра душа нею въ голову.

ПÔДСЛУХАНЕ ВЪ МАЙФІЛЬДЪ НА КОНЦЕРТѢ.

Красивый молодчикъ пытае ся дѣвчины:

— Марисю, котрый инструментъ подобае ти ся найлѣпше?

Дѣвчина: — А тамтой товстенькій хлопець, що бе въ бубенъ.

ВЪ ШКОЛѢ.

Професоръ: „Гриньку! Скажи менѣ, що зробивъ Господь Богъ потôмъ якъ шестого дня улѣпивъ чоловѣка зъ глины?“

Гринько: „Вмывъ собѣ руки.“

Сіямскій король.

Пôсля послѣдныхъ вѣдомостей зъ Вашингтону, сіямскій король Chulalongkorn, що теперь подорожує по Европѣ, приѣде незадовго на власнôмъ яхтѣ до Америки звидѣти Сполученй Державы. Есть се найбогатшій монарха на свѣтѣ, а власть яку мае надъ своими пôддаными, перевыжшае власть окрутныхъ тиранôвъ дикихъ племенъ африканьскихъ. Цѣкавою проте буде рѣчею познакомити ся зъ житемъ и устроемъ державнымъ того самовладчого короля.

Сіямскій король мавъ 34 братôвъ и 39 сестръ природныхъ, зъ одною зъ нихъ вженивъ ся на пôдставѣ сіямского права и зробивъ еи королевою; дѣти зъ того подружія уважають ся правдивыми наслѣдниками трону, пôдчасъ коли дѣти зродженй зъ иншихъ женъ не мають того права. Мае вôнъ 44 роки, есть 5 стôпъ и 4 цалѣ высокій. Що-денно вбирае ся въ едвабнй пончохи сягаючй до колѣнъ, широкй споднѣ, войсковый плащь и капелюхъ. Пôдчасъ якоись урочистости засаджуе на голову одну зъ великихъ золотыхъ коронъ 18 до 20 цалѣвъ высокои. Есть вôнъ паномъ найбогатшого краю въ Азіи, що граничить зъ Хинами, бôльшого якъ Австрія а богатшого якъ Египтъ. Просторй лѣсы, копальнѣ золота, дорогихъ камѣнѣвъ, сотки слонѣвъ приносять ему 10 міліон. долрôчного доходу; крôмъ того мае вôнъ право накладати на своихъ пôдданыхъ подагокъ такъ, що Сіямцѣ продають неразъ свои жѣнки і дѣти, щобъ заплатити королеви данину.

Цѣлу сіямску державу …елюе 10 міліон. людей, …адъ котрыми король мае …аво житя и смерти такъ …адъ мужчинами якъ и жѣн…ами. Въ серединѣ великого …ѣста Bangkok знаходять ся …ишь самй палаты, оточенй …исокими мурами, а призна…нй на помешканя короля. … тотй будынки будованй …акимъ збыткомъ якій …ловѣкъ лишь у снѣ бачи… може.

…округъ палаты, де сто…оролѣвскій тронъ, суть …гй дерева, котрй тво…малй гай. Галузе тыхъ …позолочуване а листе …рого золота, середъ …блищать срѣбнй дере… …серединѣ покою взно… …ся королѣвскій тронъ, …асѣдае король на золо… …крѣслѣ пôдъ парасо…

…ролѣвскій кабінетъ …ае ся зъ 12 міністрôвъ …ы иншихъ урядникôвъ, …ъ король залагоджуе …льшôй части самъ всѣ …ы.

…ъ — се королѣвске Сіяму. Въ дôйсности …становить неоцѣнене …о краю. Уживають …одорожи, а кôсть его …сить Сіямцямъ великй … крôмъ того почита… …звѣря якъ щось бо…слѣдуючои причины: …суть поганами бу…ого вызнаня и вѣ…вандрôвку душь …ь по смерти. Гада… …що душѣ славныхъ …ереходять въ тѣла …слонѣвъ, зъ вôдки …що вôдъ давнѣйшихъ часôвъ слонѣ у нихъ въ такихъ почестяхъ.

Святынѣ выставленй Сіямцями въ честь ихъ божкôвъ суть дуже богатй. Стѣны покрытй золотыми вырробами, дверѣ прикрашенй слоневою костею и перлами. Въ кождôй святынѣ знаходить ся покôй, въ котрôмъ пôдлога покрыта диваномъ мережанымъ срѣбнымъ дротомъ — на серединѣ покою стоить золотый божокъ, прикрашеный розличными дорогими каменями. Рано щоденно приходить король въ товариствѣ своихъ урядникôвъ, вôддае поклôнъ тому золотому идолови и молить ся передъ нимъ на колѣнахъ.

Въ мѣстѣ Bangkok есть близько 25 тысячь поганьскихъ священникôвъ въ вѣку вôдъ 16 до 80 лѣтъ, а державнй вôдносины такъ суть улсжений, що майже кождый Сіямчикъ сподѣе ся зôстати священникомъ на якійсь часъ. Носять они оголенй головы, вокругъ тѣла перепасанй жовтою перепаскою, а жіють тôлько зъ дарôвъ, котрй люде приносять до святынѣ.

Здоровй гадки.

1. Правдою доти будуть люде торгувати, доки не пріймуть до переконаня чимъ есть властиво правда.

2. Тысячь мушель треба розлупати, щобъ знайти въ нихъ одну перлу, такъ само, якъ тысячь поетôвъ мусить спѣвати, закимъ оденъ зъ нихъ выспѣвае одну пѣсню зъ вôтхненемъ.

3. Властитель великого магазину жѣночихъ убрань есть часто лучшимъ лѣкаремъ жѣнокъ нѣжь найзнаменитшій специялистъ.

4. Терпеливôсть есть ключемъ до поводженя.

5. Великй мысли родять ся рôвночасно и въ головѣ и въ серцю.

Де-що цѣкавого.

— Въ „Амер. Правосл. Вѣстнику" бôльше важнй статѣ печатають ся въ россійскôмъ и англійскôмъ языкахъ. Але одну важну статю забувають печатати въ англійскôмъ языцѣ, а то: „Печатать разрѣшается, цензоръ архимандритъ"…

— Оденъ францускій професоръ говорить, що е 920 розличныхъ расъ людей на свѣтѣ.

— Якійсь чоловѣкъ зъ Machiasport, Me. пшовъ пѣшки лѣсами 36 миль до лѣкаря, щобъ ему вынявъ зболѣлый зубъ.

— Въ Hutchinson, Kans., завели порядокъ, пôсля котрого по 9 год. вечеромъ не мае находити ся жадне 18 лѣтне дитя на улици.

— Минувшого року вывезено до Европы 30 міліон. бушлѣвъ американьского вôвса.

— Якійсь Mogson зъ Manchester заплативъ за пса 1300 фунтôвъ штерлінґôвъ золотомъ.

— Людей терплячихъ на ревматизмъ есть найбôльше въ Америцѣ.

— То прецѣнь кождый знае, що „Свобода" есть хлопска газета. Кождый повиненъ ю мати въ своѣй хатѣ.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ".

…, трудись, учись, до „СОЮЗА" запишись, до читальнѣ ходи, Бога въ сердцю май, ближнього люби, церковь посѣщай, „СВОБОДУ" читай, Русь святу люби, доброму научай ся, грошей не марнуй, … процеса … ся. Въ льотерію не грайте, тôлько грôшь щадѣть. Братя! намъ треба „Народного Дому", апу скипьтесь по центови. Се не забувайте! . . . . Буде зъ васъ.